1943 JUN. 8.

ORSZÁGOS LUTHER SZÖVETSÉG
EVANGÉLIKUS TEMPLOMOK SZERKESZTŐSÉGE
Budapest, IV., Bástya-utca 12
Telefon: 187—455

Határidős! Egyházi közérdekből nagyon fontos!

Bányai egyházkerület
Pest megyei alsó egyházmegye

Nyilv. sz. 156.
8. Kiskőrös egyházközség
u. p. Pest. vármegye

Az evangélikus templomok adataira vonatkozó kérdőív.

AZ EGYHÁZKÖZSÉG.

1 **Mikor alakult az egyházközség?** 1720.

Anya- társ-, missziói-, leány, vagy fiókegyházközség-e? anya

Az egyházközség lélekszáma? 10.400

Jelent-e meg az egyházközség történetéről könyv, füzet, ismertetés? Ha igen, kérjük címünkre megküldeni. (Kívánatra visszaküldjük.) csak az iskoláról az egyházközség története most készül.

A TEMPLOM.

2. **Van-e temploma?**

Több temploma is van? Egy

Melyik temploma hol van? Község középpontjában.

Eredeti evangélikus templom-e, vagy előbb más egyházé volt? Evang.

A templom mikor épült? (Mettől-meddig épült?) 1783.

A templomépítés történetének főbbadatai és főbb mozzanatai

Mellékletben lásd.

Ki volt a templom tervezője, építője? —

Újabb templom esetén ki volt ennek tervezője, építője? Kelecski János

Korábban volt-e más temploma az egyházközségnek? Igen. Tábol.

Mit tudnak róla? Lásd mellékletet.

Az üldözések idején hány templomot vettek el, a jelenlegi templom tehát hányadik temploma? Egyet lemondtak 1730. V. 2, 2. Ez a második.

Újonnan épült-e a templom, vagy a régi átépítése? Többször átépítve.

Mostani alakját mikor nyerte? 1914.

3. Milyen a templom külső falazata? Karolva.

Támpillérei, oszlopzata, vannak-e rajtuk díszítések, feliratok, domborművek, ábrázolások, mit vagy kit ábrázolnak? Negy – négy oszlop gat befejezéssel.

Alkalmaztak-e itten keresztyén jelképeket (szimbólumokat), mit ábrázolnak azok és hol foglalnak helyet? —

4. Vannak-e a templomra vonatkozó rajzok, tervek (építészeti tervek), alaprajzok, képek, leírások, stb.? rajzok, tervek, elszámolások igen.

Megjelentek-e ezek írásban, vagy nyomtatásban és hol? Ha igen, kérjük címünkre megküldeni. (Kívánatra visszaküldjük.) Nem.

Műemlék számba vehető-e a templom? Nem.

5. A torony.

A templomnak van-e tornya? Igen.

Mikor épült a torony? (Mettől-meddik épült?) Lásd mellékletet.

A torony egybe van-e építve a templommal? Egybe

Külön áll-e? Nem

A torony stílusa elüt-e a templom stílusától? Nem

A tornyon vannak-e díszítések, ábrázolások, keresztyén jelképek (szimbólumok?) Nincsenek

Mit ábrázolnak? —

Ki volt a torony tervezője? Letaczki János

Ki volt az építője? —"— —"—

Műemléknek tekinthető-e? Nem. 1794-ben toronyóra!

6. A harangok.

A harangok száma: Három

Nevezetesen, értékesebb harangok: Nincs

Mikor készültek? Legrégibbet „Petőfi harang"-nak nevezik.

Mi a nevezetesebb harangok jellegzetessége? (Ábrázolása, felirata, tudnivalók róluk:) —

7. Van-e harangjáték? Nincs

Mit játszik? —

Mikor készült? — Tervezője: —

8. Ha nincs torony, harangláb van-e és hol?

Milyen a harangláb? —

Van-e művészi jellege és mi? (Faragás, díszítése, keresztyén jelképek, (szimbólumok) stb.

9. A kápolna.

Van-e külön kápolna? Nincs

Mikor épült? —

Alkotója: —

Berendezése, műértékei? (Leírása mint a templomnál.) /

10. Van-e külön keresztelő kápolna? Nincs

Hol van? /

Mikor épült?

Alkotója:

Berendezése, műértéke: (Leírása mint a templomnál.) /

11. Van-e sekrestye? Igen

Van-e a sekrestyének külön oltára, oltárképe, feszülete? Nincs

Alkotóik: /

Koruk: Templommal egyűtt épült.

A sekrestye berendezése, műértékei? (Leírása mint a templomnál.) /

12. A templom belső tere.

Milyen a templom alaprajza? (téglalapos, négyzetes, köralakú, sokszögű stb., hosszhajós, többhajós, kereszthajós, egytermes-e, többtermes-e, van-e külön oltártere?) Téglalap

Hol van az oltár? (Az oltártérben vagy a gyülekezeti térben áll-e?) gyülekezeti térben a hosszanti oldalon.

Hol van a szószék? Oltár felett

Hol van a keresztelő medence? Oltár elött

Hogyan vannak elhelyezve? Oltár a nyugati hosszu falon, szószék felette, sekrestyéből, való feljárattal – medence körsetben oltár elött kőlyen.

A templom főbb méretei?

Belső hossza 38.5 m.

Belső szélessége 15.7 m.

Belső magassága 10.2 m. (csak a rendelkezésre álló tudott adatokat, vagy csak könnyen megmérhető esetben kérjük.)

A templom befogadó képessége? 1800

A templom összes ülőhelyeinek száma? 1200.

Ebből a földszinten van 800

Ebből a karzaton van 400.

Hogyan állnak a padok az oltárhoz, vagy a szószékhez viszonyítva? (A padok az oltár, vagy a szószék felé állnak-e, kézirajzzal is felvázolható.) Lásd melléklet.

Milyen a templom belső falazata, oszlopzata, van-e rajta díszítés, ábrázolás, dombormű, ige, felírás, vagy falfestés? Sima. Mennyezete csillagos ég. Oszlopfejek gótikusak. Ugyanez a kóros falán körül.

A dombormű, vagy festés ábrázoló vagy csupán díszítő jellegű? díszítő.

Felhasználtak-e itt keresztyén jelképeket? (szimbólumokat.) Nem

Mit ábrázolnak azok és hol foglalnak helyet? /

Alkotójuk: /

Koruk: /

Műemlék-számba vehetők-e?

Milyen a templom mennyezete?

Miből készült? (Sik, boltozatos, kazettás, fából, téglából, vasbetonból stb.)

Van-e a menyezeten díszítés, stukkozás, festés, ábrázolás, keresztyén jelképek? Három zakaszú lakkéres. (Csillagosság)

Hogyan vannak elhelyezve, befoglalva és mit ábrázolnak? /

Műemlék-számba vehetők-e? Nem.

Van-e a templomban karzat, Igen

Hány karzat van, hogyan vannak elhelyezve? Három (L. melléklet.)

Milyen a karzat díszítése, festése, domborművei s azok ábrázoló, vagy csupán díszítő jellegűek-e? Mit ábrázolnak? Hol foglalnak helyet? Felhasználtake- itt keresztyén jelképeket? Apró gát oszlopsor.

Énekszámtáblák: /

13. Templomablakok, üvegfestmények.

díszítésük, ábrázolásaik, alkotási idejük, szerzőjük, adományozóik, felirataik.

Közepen fekes, körül szerzet üvegből készültcsék.

14. Világítják-e a templomot, Igen

ha igen, mivel? (Villany, gáz, petróleumégőkkel, gyertyákkal, stb.) villany.

15. Templomi csillárok és karégők.

Mely korból valók, készítőjük, anyaguk, díszítésük, ábrázolásaik, jelképek, készítési idejük. A régi gyertyacsillárra villany szerelve.

16. Az oltár.

Fel van-e emelve lépcsőkkel? Igen

Körül van-e rácsozva? Igen

Milyen a rácsozása? Fa, ramán oszloppal.

A rácsozás díszítése (jelképei): /

Van-e körüljárója? (Körüljárják-e úrvacsora osztáskor.) /

Az oltár formája: önálló asztaloltár-e, vagy felépítményes oltár-e képpel, vagy pedig felépítményes, képpel és szószékkel egybeszerkesztett oltár-e?

Képpel és szószékkel.

Mikor készült az oltár? 1835.

Alkotója? —

Anyaga: (márvány, kő, tégla, fa, stb.) Fa.

Milyen az oltár felépítménye: (kerete, vagy oszlopzata) —

Van-e az oltáron, talapzatán, oldalán, asztalán, felépítményén díszítés, ábrázolás, dombormű, keresztyén jelképek és mik azok?

Tíz parancsolat táblai. —

17. Az oltárkép

Mit ábrázol? Gecsemánei kerti imádság.

Eredeti-e vagy másolat? Másolat. —

Olajfestmény-e, vagy olajnyomat? stb. Olajfestmény

Ki festette és mikor? Ugrik József 1880.

Mesterjegye: (a festő kézjegye, esetleg évszáma) Neve.

Műemléknek tekinthető-e az oltárkép? Nem.

Voltak-e, vagy vannak-e az oltárképen kívül más képek, vagy szobrok a templomban? Régi oltárkép (Urvacsora) a sekrestyében.

Szerzőjük, mesterjegyük, melyik korból valók, anyaguk, kit vagy mit ábrázolnak? —

Műemlék-számba vehetők-e? Nem.

18. A szószék.

Mikor készült? 1835

Alkotója: —

Anyaga: (kő, márvány, fa, stb.) Fa

A szószék faragványa, díszítése, Van-e rajta ábrázolás, mit vagy kit ábrázol, keresztyén jelképek? —

Van-e a szószéknek sátora (baldachinja), milyen a díszítése, milyen ábrázolás van rajta, jelképek? Igen —

Műemlék-számba vehető-e a szószék? Nem.

19. Oltárterítők, szószékterítők, oltári párnák.

Vannak-e régi oltár- és szószékterítők, oltári párnák? 1840-ből.

Ezeknek leírása, anyaga: Körös bársony

Mivel van hímezve, szőve? Arany, rajtokkal.

Van-e rajta ábrázolás, ige, felírás, vagy díszítés, milyen jelképekkel? (mit ábrázol, felirata) Nincs. —

Népi eredetű díszítések-e? Nincs

Milyen korból valók?

Ki volt a készítőjük, tervezőjük? (csak ha ismeretes) .....

A templomi terítőkészlet megfelel-e a liturgikus követelményeknek? (Oltárterítők és szószékterítők színei?) Mind mindenben szín. (Fehér: fekete)

Oltárterítőt és szószékterítőt mikor milyent használnak? Ünnepnap minden liturgikus színeket. –

Van-e rajtuk ábrázolás vagy felírás és mi? Kék, arany-ezüst, csipke.

Beborítja-e egészen az oltárt? Igen.

Az oltárlapra használnak-e külön terítőt, vagy nem? Nem.

Az oltári edények alá tesznek-e ú. n. korporálét, vagy nem? Nem.

Ezek leírása. .....

Vannak-e úrvacsorai edényterítők? Igen.

Ezek színe, anyaga, díszítése, ábrázolása, jelképei, felírásai, stb. .....

20. Liturgikus egyházi, vagy régi papi ruhák. (Albák, kazulák, stb.)

Anyaguk, készítési idejük, készítőjük, díszítésük, ábrázolásuk, jelképeik?

1840- új alba volt Lausanneban.

21. Oltári és templomi szőnyegek.

Anyaguk, szövésük, díszítésük, ábrázolásaik, jelképeik, tervezőjük, adományozójuk (csak ha ismeretesek), a készítés ideje, a szőnyeg állapota, hol és mikor használják? Egyszínű törökök. Templomban piros kokosz szőnyeg. –

22. Oltári térdeplők.

Anyaguk, formájuk, díszítésük, ábrázolásaik? Egy nincs. Téglalap alakúak. Oltárterítőnek megfelelő színben bársony.

Készítési idejük: .....

23. Az oltárt hogyan világítják?

(Égő gyertyákkal, villanygyertyákkal?) Gyertya. Oltárkép felett önálló fénycsőben.

24. Az oltárt hogyan díszítik?

Vázákkal, virágokkal? Virágokkal, virágokkal

25. A keresztelő medence.

Mikor készült? 1914.

Alkotója: (Berendi kp.)

Mérete: .....

Anyaga: (márvány, kő, műkő, fa, vas, stb.) Fehér márvány.

Formája: kehely. –

Van-e rajta díszítés, ábrázolás, keresztyén jelképek, felírás, az ábrázolás mit ábrázol, mi a felirata?

„Özv. Benedikty Istvánné, Jozefinka Aranka a kisbőri elemegélésre építtették 1914."

Műemlék-számba vehető-e? Nem.

Urvacsorai kelyhek:

Anyaguk: (arany, ezüst, fém, stb.) Aranyozott Ezüst. —

Mesterjegyük és hitelesítő jegyük: (kérjük mellérajzolni a jegyeket)

Formájuk, díszítésük, ábrázolásaik, keresztyén jelképek, igei feliratok, adományozási feliratok, évszámok, készítési idejük, mesterük, esetleg adományozójuk.)

Műértékek-e? Nem.

Beteg úrvacsoraosztó kelyhek.

Leírása, mint a kelyheknél. Kan. Egyszerű, dolozba helyezhető. Felirás nélkül. Ezüst.

Urvacsorai borkancsók.

Anyaguk: (arany, ezüst, fém, stb.) Ezüst. Kettődarab

Mesterjegyük és hitelesítőjegyük: (kérjük mellérajzolni a jegyeket.)

Forájuk, díszítésük, ábrázolásaik, keresztyén jelképek, igei feliratok, adományozási feliratok, évszámok, készítési idejük, mesterük, esetleg adományozójuk. Régiek ciuből kamálatan kivül. Felirata: „Balas (Balás) Dord (György) 1795", „Szenderdi Dord 1795 ano"

Műértékek-e? Nem.

29. Keresztelő kannák, keresztelő tálak.

Anyaguk: (arany, ezüst, fém, stb.) Ezüst.

Mesterjegyük és hitelesítőjegyük: (kérjük mellérajzolni a jegyeket.)

Formájuk, díszítésük, ábrázolásaik, keresztyén jelképek, igei feliratok, mesterük, készítési idejük, esetleg adományozójuk. (Nem tévesztendő össze az adományozási év a készítés idejével.)

Hasmolattan lesön kivül egy cin kanczó, mellyel Petőfi Sándort keresztelték.

Műértékek-e? Nem.

OLTÁRI FELSZERELÉSEK.

30. Feszületek, keresztek

Anyaguk: Aranyozott ezüst

Mesterjegyük, hitelesítőjegyük: —

Formájuk, díszítésük, esetleges ábrázolásaik, keresztyén jelképek, igei feliratok, mesterük, készítési idejük, adományozóik. —

Műértékek-e? Nem.

31. Oltári gyertyatartók.

Anyaguk: Réz négy darab. Kettő ezüst kármelaszú.

Mesterjegyük, hitelesítőjegyük, készítési idejük, mesterük, esetleg adományozójuk. —

Díszítésük, ábrázolásuk, jelképek, feliratok. —

Műértékek-e? Nem

32. Műérték jellegű oltári virágvázák.

Anyaguk: —

Mester- és hitelesítőjegyük, formájuk, készítési idejük, díszítésük, ábrázolásaik, mesterük, esetleg adományozójuk. —

33. Csengettyük, csengettyüs gyüjtőperselyek.

Anyaguk, formájuk, készítési idejük, díszítésük, ábrázolásaik, mesterük.

Volt. Ill. nincs meg egy sem.

34. Perselyek, gyüjtőládák.

Anyaguk, formájuk, díszítésük, ábrázolásaik, mesterük, feliratok, készítési idejük. Egyszerű bádog perselyek. —

RÉGI BIBLIÁK, IMÁDSÁGOS ÉS ÉNEKESKÖNYVEK.

35. Régi oltári bibliák.

Kiadási idejük, illusztrációjuk (fametszet, rézmetszet stb.), bekötési táblájuk, díszítésük, ábrázolásaik, készítési idejük? —

36. Régi oltári agendák és imádságos könyvek.

Kiadási idejük, illusztrációjuk (fametszet, rézmetszet stb.), bekötési táblájuk, díszítésük, készítési idejük, szerzőjük? —

37. Régi templomi énekeskönyvek.

Szerzőjük, kiadási idejük, illusztrációjuk (fametszet, rézmtszt, hagjgyzésük stb.), bekötési táblájuk, díszítésük, ábrázolásaik, készítési idejük? —

38. **Régi dallamos (korál) könyvek.**

Leírása mint az énekeskönyveknél. /

A TEMPLOM KÜLSŐ TERE, KÖRNYÉKE.

39. **Parkozott-e a templom környéke?** Igen.

Fákkal, díszbokrokkal, virágágyakkal díszített-e? Fák, bokrok, virág.

40. **Van-e a templomnak kriptája?** /

Nevezetesebb halottak. ~~Műértékű~~ síremlékek, sarkophagok, azokon lévő ábzásolások, faragványok, díszítések, keresztyén jelképek. /

41. **Van-e a templom körül temető?** Nincs

vagy sírhelyek, ezek között értékesebb műemlékek, nevezetesebb halottak, síremlékek, műértékű ábrázolások, díszítések, keresztyén jelképek

TEMETŐK.

42. **Van-e az egyháznak temetője?** Igen

Vannak-e abban nevezetesebb műemlék jellegű síremlékek, nevezetesebb ábrázolások, szobrok, domborművek és kit, vagy mit ábrázolnak, feliratok, milyen korból valók, alkotóik. Petőfi Sándor dalrajával az sírja. — Két görög karakedő mellette 1760-ból. —

A TEMPLOMMAL VONATKOZÁSBAN ÁLLÓ SZEMÉLYEK.

43. **Kik azok, akik a templom építésénél, berendezésénél, felszerelésénél kimagaslóbb érdemeket szereztek?** Farkas család

44. **Nevezetesebb régi lelkészek, püspökök,** Farkas Sámuel püspökjét

akik az egyházközségben működtek. mint „magyar professor, rejtett Heloisa" ki az iskolánál volt s fogadat tiszteletre 1810-ben.

45. **Nevezetesebb világi egyházi férfiak,**

felügyelők, másodfelügyelők, gondnokok, alapítványtevők, stb. Farkas Sámuel, és családja egyházi és napi földeket is bőkezűen adtak. —

46. **Jelenlegi lelkész, lelkészek neve.** Dr. Murányi György — Pongrácz Imre.

A jelenlegi egyházfelügyelők, gondnokok neve. Farkas Endre

FÉNYKÉPEK. Farjatka Pál, Kobozka István

47. **Fényképfelvételeket kérünk**

a templom külsejéről, belsejéről, oltáráról, műemlékjellegű műkincseiről. Úrvacsorai és keresztelő edényeiről stb.

A fényképeket a fény- és árnyék játékában kérjük felvenni. A megvilágítás a tárgyakat is a fény és árnyék kiemelő hatásában érje.

KUTATNIVALÓK.

48. Kérjük a Lelkész Urakat, hogy a templom és a paróchia padlásait, sekrestyéjét, lelkészi hivatalait, irattárát, szekrényeit, lomtárát, felszereket, kamarákat kutassák át,

hogy nincsenek-e használaton kívül helyezett régi templomi felszerelések. feszületek, keresztek, képek, szobrok, edények, bibliák, énekeskönyvek, perselyek, gyüjtőládák stb. Restaurálhatók-e ezek? Kivétel nélkül minden kimustrált, vagy kiselejtezett tárgyról kérünk rövid leírást, feltehető ugyanis, hogy ezek között felbecsülhetetlen műértékeket menthetünk meg egyházunk és a kultúra számára. (Esetleg költségünkön leutaznánk megtekintésük végett a szükséges restauráció céljából.) .....

A TEMPLOM ÉS A GYÜLEKEZET.

49. Milyen ünnepeken van istentisztelet? Minden vasárnap reggel és minden vasár- és ünnepnap

50. Milyen liturgia szerint folyik az istentisztelet? Magyar egyházi. Tóthfalu régitől.

51. Van-e a gyülekezetnek régi liturgiája? Nincs. —

Használatban van-e? —

52. Melyek a gyülekezet által legkedveltebb énekek általában?

(Adventben, karácsonykor, ó-év és újévkor, vízkeresztkor, bőjtben, nagycsütörtökön, nagypénteken, husvétkor, pünkösdkor, szentháromságkor és a szentháromsági vasárnapokon, a reformáció ünnepekor, bűnbánati napon, halottak napján, az egyházi esztendő végén, keresztteléskor, úrvacsora vételkor, esketéskor, temetéskor stb.) Minden ének ered a gyülekezet. Istentisztelet kezdete előtt és végeztével, még be ezen és a után.

53. Melyek a legkedveltebb dallamok,

milyen énekek dallamára énekelnek legtöbbször? .....

54. Milyen énekeskönyvet használt a gyülekezet

az idők folyamán (ha lehet, a XVII. századtól kezdve)? Tóthfalu Irásosoké. — Magyarban Lőcsétől.

55. Melyik énekeskönyvet használják? —

56. A ma használt énekeskönyvben foglalt énekeken kívül énekel-e mást is a gyülekezet?

Ha igen, kérjük a leírt éneket a szerző nevével, dallamjelzéssel és a szerezetési év megjelölésével megküldeni. —

Egyházi énekkar: Van. Vezetője Mirus János tanító! Gyermekkora különösen is kiváló! —

Egyházi zene:

57. A gyülekezetben milyen helyi szokások kapcsolódnak a templomhoz?

58. A gyülekezet templomi ájtatosságára jellemző adatok.

(Templomjárással kapcsolatos szokások, történetek, különös tekintettel a népszokásokra és figyelemmel a gyülekezet nemzetiségére és népviseletére.)

Minden vasárnap tömve van a templom. Leányok díszes tót népviseletben oltár körül. A vasárnapot követő héten erőtöni áraró menyasszonyok fehér menyasszonyidisben állnak oltár előtt. Menyasszonyidisz: fekete, vagy fehér!

59. Voltak-e, vagy vannak-e valamiféle népszokások

egyházi ünnepkor, vagy egyéb ünnepi alkalmakkor.

60. Kérünk a jellegzetesebb gyülekezeti életről, vagy gyülekezeti szokásokról és szórvány-életről fényképeket és leírásokat, rövid ismertetéseket.

A lelkész urakat arra kérjük, hogy amennyiben valamely kérdés után a feleletre szánt hely kevés, úgy szíveskedjenek a pontszámra és a kérdésre való hivatkozással egy külön mellékleten válaszolni az egyházközség nevének a feltüntetésével.

Öt tanyacsoporton, valamint kecel és kalocsa szórványokban. Kavanta istentisztelet. Tanyáron minden vasárnap d. o. laikus igelisdetők, zanaszt ezeknek bibliaórát tartanak!

kiskőrös 1943 május hó 10. n.

[signature]

lelkész.

Felelős kiadó: Vass János — Bethlen Rt. Műsz. igazgató: Lombár László.

~~xKiks~~ Kiskőrös. /Pest-m./

~~Bányai e.k. Pestmegyei alsó e.m.~~

Anyaegyházközség, 1720-ban alakult, jelenlegi lélekszáma 10.400 ~~lélekszámmal~~. Temploma a község közepén van, 1720-ban József-napkor tartotta benne Kiskőrös első lelkésze /Bartholomaeides/ Ördög Ádám lelkész az első istentiszteletet. Leányegyháza volt Kaskantyu-Páhi. Páhi önállósult, Kaskantyu pedig beolvadt Páhiba. ~~Az~~ Kiskőrös első templomot 1723-ban szentelték fel, melyet a felvidék különböző vidékeiről származó hivek fából épitettek, ott, ahol most a katolikus templom áll. Ezt a templomot 1730. május 22.-én ~~Rogá~~ Rogate vasárnapját követő éjjelen a Helytartó Tanács rendeletére fegyveres emberek földig lerombolták, papját, Bartholomaeides Ádámot és tanitványát elzavarták. ~~Ez időtől kezdve az egyház, templom és iskola, valamint vezetők nélkül volt.~~ A türelmi rendelet megjelenése után ~~bizonyára a Wattay uraságok biztatására~~ az egyház ujból szervezkedett. ~~Megválasztották Jeszenszky Jánost lelkésznek, aki azelőtt Liberosiben volt pap.~~ Az uj templom helyéül posványos, ingoványos helyet jelöltek ki, melyet a hivek nagy munkával, a rétekből kibányászott terméskövekkel és földdel feltöltöttek.- Téglából épült templomuk 1783-ban elkészült. ~~De mivel a kiküldött bizottság 100 evangélikus családot nem talált a k özségben, pedig 1000-nél jóval több család élt Kiskőrösön, ezért sem ajtót, sem ablakot nem volt szabad épiteni a templomra. Uj eljárás, számlálás meginditását kérték. Ennek eredményeként az imaházat templommá alakitották át, vagyis az utcai ajtókat és két sor kisebb ablakot épitettek a templom utcai részére.~~ ~~Ezzel egyidejüleg~~ Hozzáfogtak a torony épitéséhez is, amely 1784. julius 24.-én délben, éppen ebédidő alatt, amikor alig egy öl hiányzott csak az épitményből, hirtelen nagy robajjal összeomlott, mert a 25-30 cm-es köréteg alatt elhuzodó iszapos talaj nem birta el a sulyos terhet. A leomlott torony tégláit összerakták és jobb időket vártak. 1794-ben tölgyfaoszlopokat vertek le a földbe és erre az alapra felépitették a tornyot. A teljesen kész templomot 1794. október 10.-én, mely templomszentelési vasárnappá lett Kiskőrösön, szentelte fel Hamaljár superintendens püspök. Ebből az időből valók urvacsora borkancsói, ~~3 darab~~, melyeket az egyház vagyonosabb jobbágyai ajándékoztak az egyháznak. Az ingoványos talajra épitett templom falai többször megrepedeztek. Ezért kisebb-nagyobb munkával többször átalakitották. 1835-ben Cholheimi kővel raktár ki az alját, mely 1914-ig boritotta a templom padozatát, majd uj padokkal szerelték fel a templomot, melyek még ma is megvannak. 1874-ben ismét átalakitották. Ugyanis a tetőt hatalmas gerendák tartották, amelyek elcsufitották a templom külsejét. Ekkor négyszögü gula alaku toronytetőt emeltek a toronyra és palával fedték be a templomot. 1914-ben a tetőgerendák elkorhadtak, a falak megrepedeztek, az életveszélyes templomot a hatóság lezáratta. Még ebben az évben 100.000.- korona költséggel Lehóczky János kiskőrösi születésü épitőmester mind a tornyot, mind a templomot ujjáépitette. Ekkor nyerte a kiskőrösi templom a mai alakját. 1908-ban a ~~Rg~~ Rieger-cég lebontotta a régi orgonát és felépitette a mai diszes kivitelü orgonát, melyet azonban a pára lecsapódás és por miatt az Angster cég ujjáépitett és villamos hajtóerővel szerelte fel. A jelenlegi templom tehát a második kiskőrösi evangélikus templom.

Volt a községben egy Árpád-kori oszlopos templom, melynek romjai -egy oszlopa- 1874-ben még állt. A kalocsai érsekség 1760 - 1780 körül több izben megkisérelte a templom ujjáépitésének keresztülvitelét, melyet abban az időben 5000.- forintból el lehetett volna végezni, ha Kiskőrös evangélikus hivek vállalták volna

Ez azonban nem sikerült

a kézi napszám és igák előállitását. Az evangélikus hiveket azonban ebben az időben az a veszély fenyegette, hogy erőszakkal térítik át őket a katholikus vallásra, s ezért nem vállalták a munkát. Igy sajnos, hogy a nagy értékü, bizonyára bazilika stilusu templom elpusztult. Az 1794-ben épült jelenlegi templom, melyet utoljára 1914-ben alakitottak ujjá, eklektikus-neo stilusban épült, főleg gótikus forma elemekkel, román és bizánci diszitő motivumokkal is stilizálva. A mennyezet boltives vasbeton szerkezet, csucsives ivelésekkel. A nehéz mennyezet tartására a templom belsejében mind a két oldalon 4-4 oszlopot épitettek be, ezeket mint pilléreket bevésték a régi falba és cementhabarccsal illesztették össze, a fallazattal. Az iszapolt agyagból készült téglákat szintén ilyen módon rögzitették. Igy volt elérhető a kettős cél, nevezetesenaz, hogy a hatalmas sulyu tetőszerkezetnek megfelelő támasza legyen, másfelől pedig az, hogy a beiktatott oszlopok ne legyenek utban és ne akadályozzák a közlekedést és a templom szépségét se rontsák. A rovátkolt oszlopok belehajolnak a boltivek oszlopaiba, a kórus disze kisebb oszlopok sorából áll, melyeknek csucsives befejezése a templom külső formájával összhangban van. Az egyik hosszanti oldalon elhelyezett karzat egybefolyó a két végén elhelyezett részszel, [illegible] A templom tornya egybe van épitve a templommal, [illegible] formája megegyezik a templom stilusával. Szegélye bástyaszerü, a kiemelkedő hatalmas toronyrész vörösréz lemezekkel van boritva. A tornyot is Lehóczky Jenő tervezte és épitette.

Ő ta jó elakított templomot és a

A templom alaprajza téglalapos oltártérrel. Belső hossza 38.5, szélessége [illegible] 15.7, magassága 10.2 méter. A templom befogadó képessége 1800 személy; ülőhelyeinek száma ~~1200~~ 1200, ebből a földszinten van 800, a karzaton 400. Mennyezete három szakaszos, csucsives boltozat, mennyezet festése csillagos ég. A templomban három, ~~karzat van, a karzat~~ karzat van apró gótikus oszlopokkal diszitett. Oltára képpel és szószékkel egybeszerkesztett, felépitményén a tizparancsolat táblái. Az oltár és a szószék fából készültek, 1835-ben.

Oltárképe a Gethsemáné kerti imádságot ábrázolja. Másolat, Ugrik József festette 1880-ban. Urvacsorai és keresztelő edényei ezüstből vannak. Van 2 darab használaton kivül helyezett borkancsója 1795-ből, anyaga cin. Ugyancsak van egy darab cin használatom kivül lévő keresztelő kannája mellyel Petőfi Sándort keresztelték meg. Keresztelő medencéje fehér márványból 1914-ben készült.

Oltár és szószékteritői nem minden szinben felelnek meg a liturgikus követelményeknek. 1840-ig alba volt használatban, ma már nem használják.

Az egyháznak nagyon kiváló gyermekkórusa van, továbbá énekkara, melynek vezetője Mikes János tanitó.

Orgonája két manuálos, 23 regiszteres, 1908-ban Rieger Ottó cég készitette. Átépités alatt van villanyerőre. Homlokzata neo-gótikus.

A toronyban három harang van, melyeket többször kicseréltek illetve ujból öntöttek, mert a nagy használat miatt megrepedeztek. Legutóbb 1917-ben vitték el a harangjaikat hadicélokra, csak a kis harang maradt meg, mint legrégebbi, melyet "Petőfi-harang"-nak neveznek. - -

Minden vasárnap tömve van a templom. A leányok diszes népviseletben az oltár körül állanak. A vasárnapot követő héten esküdni szándékozó menyasszonyok az esküvő előtti vasárnapon teljes menyasszonyi diszben állnak az istentiszteleten az [illegible] előtt. A menyasszonyi disz: fehér, vagy fekete.

A templom környéke fákkal, bokrokkal, virágokkal diszitett. - - - Az egyháznak temetője van, ebben van Petőfi Sándor dajkájának a sirja és két görög kereskedő siremléke 1790-ből.

A templom épitésénél és berendezésénél érdemeket szereztek: a Wattay család. Nevezetesebb régi lelkészek: Sárkány püspöknek az édesatyja, mint "Magyar professzor, végzett theológus." aki az iskolánál volt alkalmazva és a papokat helyettesitette 1810-ben. Nevezetesebb világi egyházi férfiak; és alapitványtevők: Wattay János és családja. Az egyházi és papi földeket ők adták.

A jelenlegi lelkészek Dr. Sárkány György és Ponicsán Imre. Egyházközségi felügyelő Safáry Endre. Gondnokok Jarjábka Pál, Robotka István.

Öt tanyacsoporton, valamint Kecel és Kalota szórványokban havonta istentisztelet van. Tanyákon minden vasárnap d.u. laikus igehirdetők, parasztemberek bibliaórát tartanak.-

1943 JUN. 25. 156. Kiskörös

1.1720.ik évben, Józsefnapkor tartotta első lelkészünk/Barthalomaeidesz/ :Ördög: Ádám lelkészünk az első istenitiszteletet.

Leányegyháza volt Kaskantyu-Páhi, melynek iskoláját az anyaegyház 1878 ban vásárolta meg. Önálló egyház lett Páhi: ban Kakantyu beolvadt a páhi-egyházba évben.

Csak az iskoláról.

2. Igen.

Egy.

Az evengelikus hivek épittették.

Az első templomot 1723 ban szentelték fel, melyet a felvidék különböző vidékeiről származó hivek fából épitettek, ott, ahol most a kathólikus templom áll. Ezt a templomot 1730 május 22.ikén Rogáte vasárnapját követő éjjelen a Helytartó Tanács rendeletére fegyveres emberek földig rombolták, papját /Bartholomaeidesz Ádámot és tanitóját/ elzavarták. Ez időtől kezdve az egyház templom és iskola, valamint vezetők nélkül volt. A Türelmi Rendelet megjelenése után-bizonyára a Wattay uraságok biztatására-az egyház ujból szervezkedett. Megválasztották Jeszenszky Jánost lelkésznek, aki azelőtt Libercsiben volt pap. Az uj templom helyéül posványos, ingoványos helyet jelöltek ki, melyet a hivek nagy munkával-a rétekből kibányászott-termésövekkel és földdel feltöltötték. Téglából épült templomunk 1783-ban készen volt, De minthogy a kiküldött bizottság 100 evangelikus családot nem talált a községben /pedig ezernél jóval több család élt községünkben/ ezért sem ajtót sem ablakot nem volt szabad épiteni templomunkra. Uj eljárás/számlálás/meginditását kérték. Ennek eredményként az imaházat templommá alakitották át, vagyis utcai ajtókat és két sor kisebb ablakot épitettek a templom utcai részére. Ezzel egyidejüleg hozzáfogtak a torony építéséhez, amely 1784 julius 24.ikén délben, éppen ebéd idő alatt, amikor alig egy öl hiányhott csak az épitményből -hirtelen nagy robajjal összeomlott. /Ugyanis községünk mélyebben fekvő részein a földréteg alatt 60-90 centiméterre terméskőréteg huzódik, amely azonban csak 25-35 centiméter vastag, ez alatt 150-250 centiméter szürke, folyós iszap van. Ezért nem birta meg a kőréteg a sulyos terhet, a kőréteg. A leomlott torony tégláit összerakták és jobb időket vártak. 1794-ben tölgyfa oszlopokat vertek le a földbe és erre az alapra felépitették a tornyot. A teljesen kész templomot 1794 október 10.ikén/templomszentelési vasárnap/ szentelte fel Hamaljár superintendens. Ebből az időből valók urvacsora boros kancsóink, melyket/3 drb./ az egyház vagyonosabb jobbágyai ajándékoztak az egyháznak. Az ingoványos talajra épitett templom falai többször megrepedeztek ezért kisebb nagyobb munkával többször átalakitották. 1835-ben cholheimi kövel rakták ki az alját/1914 ig boritotta a templom padozatát/uj padokkal szerelték fel a templomot/még ma is ezek megvannak/ 1874-ben ismét átalakitották, a tetőt hatalmas gerendák tartották melyek elcsufitották a templomot. Ekkor négyszögü gula alaku toronytetőt emeltek a toronyra és palával fedték be a templomot. 1914-ben a tetőtartó gerendák elkorhadtak, a falak megrepedeztek, az életveszélyes templomot a hatóság lezáratta. Még ez évben százezer korona költséggel Lehoczky János kiskörösi születésü épitőmester ugy a tornyot, mint a templomot ujjáépitette. Ekkor nyerte templomunk mai alakját. Régi orgonáját 1908ban a Rieger cég lebontotta és ekkor épitette fel mai diszes kivitelü orgonáját, amely azonban a páralecsapódás és por miatt gyakran elromlott. Ez évben az Angszter cég ujjáépiti és villamos hajtóerőre szereli fel.

Jelenlegi templomunk a második. Ezen a helyen az első.

Volt a községben/a mai zsidótemplom helyén egy árpádkori oszlopos templom, melynek romjai-egy oszlopa-1874 ben még állt. A kalocsai érsekség 1760-1780-1780 körül több izben megkisérelte a templom ujjáépitésének keresztülvitelét, melyet abban az időben 5.000 fornitból el heteti volna végezni, ha a kiskörösi evangelikus hivek vállalták volna a kézi napszám és az igák előállitását. Evangelikus hiveink azonban nem vállalták a munkát, mert igy is az a veszély fenyegetette őket, hogy erőszakkal téritik át a kathólikus vallásra. Igy a nagy értékü-bizonyára bazalika stilusu-templom elpusztult.

3. A templom gótikus bizanci stilusban épült. Igen csinos, formás épitmény hatalmas méretei dacára is. 1914-ben amikor a templomot ujjá épitették, a falat két-három méterre lebontották és ujból rakták. Igy eltüntek a hatalmas gerendák. A menyezet boltives vasbeton szerkezet, igen szép és izlés

eklektikus neostilusban épült gótikus [illegible]

Kiskőrös

ivelésekkel.A nehéz menyezet tartására a templom belsejébenmind a két oldalon 4-4 oszlopot épitettek be.Ezeket bevésték a régi falba és cement habarccsal ragasztották össze.Az iszapolt agyagból készült téglákat szintén ily módon rögzitették.Igy volt elérhető a kettős cél,nevezetesen az,hogy a hatalmas sulyu tetőszekezetnek megfelelő támasza legyen,másfelől pedig az,hogy az beikatott oszlopok ne legyenek utban,ne akadályozzák a közlekedést,de a templom szépségét se rontsák.Minden célt az épitőmester a legtel jesebb mértékben elért!A rovátkolt oszlopok belehajolnak a boltivek vonalaiba.A korus disze kisebb oszlopok sorából áll,melyek csucsives befejezésüek és a templom külső főrmájával összhangban vannak.Az egyik hosszanti oldalon elhelyezett karzat egybefolyó a két végen elhelyezett résszel, melyeknek hatalmas csupasz fala kissé sérti a szerényen diszes összhangot.

4.A templomnak fényképe van.

A templom nem vehető müemléknek.

5.A templomnak tornya van,mely vele egybe van épitve.A teplmom észak-északnyugat8-kelet délkeleti fekvésü,igy a torony majdnem északi irányban fekszik.

A torony stilusa hozzáidomul a temploméhoz,azzal harmonikus képet alkot.Szegélye bástyaszerü ,ebből emelkedik ki a hatalmas toronyrész, amely vörösréz lemezekkel van boritva.Ezt is Lehoczky János tervezte és épitette.

6.A tornyban 3 harang van,melyek többször voltak kicserélve,illetve ujból öntve,mert a nagy használat miatt megrepedztek.Legutóbb 1917-ben vitték el harangjainkat hadicélokra.Csak a kisharang maradt meg.

7.Harangjáték nincs.
8.Harangláb.
9.Kápolna.
10.Keresztelő káolna.
11.Sekrestye.
12.A templom belső tere.

Az egyház kamrájában lévő lomok között néhány évvel ezelőtt si került megtalálni azt az avult,olomból készült keresztelő kancsót, amellyel annak idején Petőfi Sándort keresztelte meg Martiny Mihály lelkészünk.
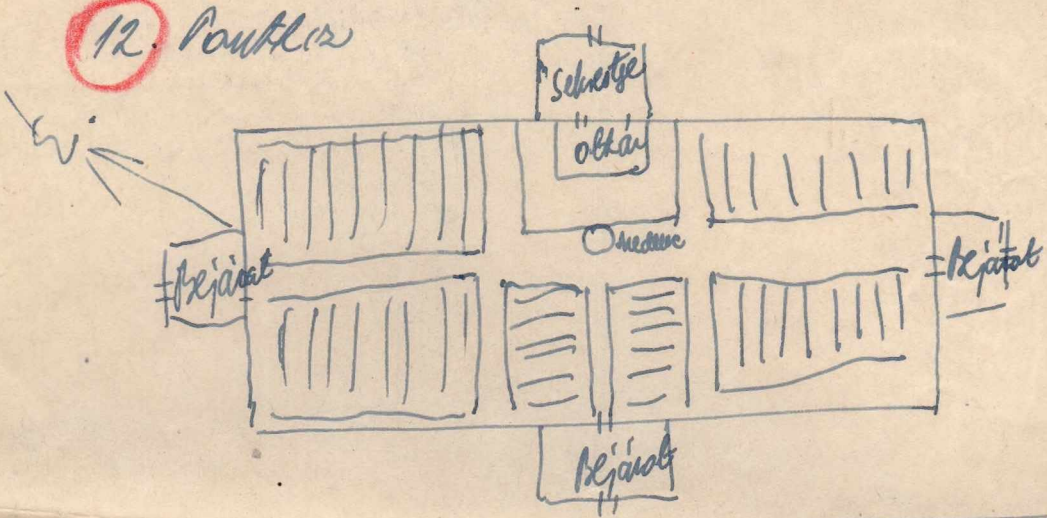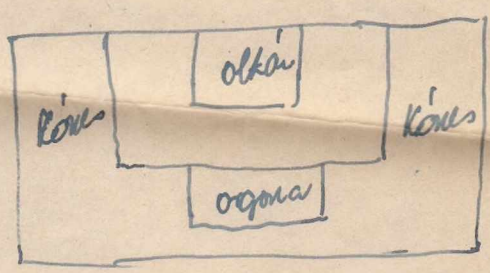
12. Pontlaz